
СУДСКА ПРАКСА

---

*Драгица Марјановић,
судија Врховног суда Србије, Београд*

Сентенце Врховног суда Србије

Правни режим појединих послова у акционарском друштву

Ништави послови

Правни послови чији је предмет давање аванса или кредита, односно обезбеђење аванса или кредита од стране акционарског друштва ради стицања акција друштва су ништави, сагласно одредби члана 244. став 1. и 2. ЗОП-а. Одредба става 1. овог члана закона не односи се на правне послове финансијских организација.

Из образложења

Према утврђеном чињеничном стању парничне странке су у периоду од 18.5.1995. године до 23.10.1998. године закључиле 52 уговора о краткорочним кредитима са каматном стопом од 1,5% на годишњем нивоу. Приликом закључења сваког уговора о кредиту или анекса уговора закључивани су уговори о куповини акција и тужилац је уплаћивао одређена средства за ту сврху.

Тужилац је за куповину акција III, IV, V, VI, VII, IX, X и XI емисије, у периоду од 18.10.1995. до 23.10.1998. године уплатио укупан износ од 37.230.000,00 динара у који није урачуната уплата износа од 500.000,00 динара по основу оснивачких акција.

Пре него што је „... банка“, од комисије Народне банке Југославије добила одобрење за емитовање акција, тужилац (предузеће) је уплату за куповину акција извршио у целини за III емисију (у износу од 1.200.000,00) и VII емисију (1.800.000,00 динара). Уплате за акције осталих емисија уплаћивао је и пре и после добијања одобрења од наведене комисије.

За све емисије акција Савезна комисија за хартије од вредности издала је решење о упису у регистар успешности одобрених емисија.

Нижестепени судови су утврдили да су апсолутно ништави уговори о куповини акција III, IV, V, VI, VII, IX, X, XI и XII емисије акција закључени у периоду од 1995. до 18.11.1998. године, а у количини и вредности које су детаљно наведене у ставу другом изреке првостепене одлуке.

Основани су наводи ревизије да су закључци нижестепених судова да су закључени уговори о куповини акција супротни члану 19. став 1. тачка 6. Закона о хартијама од вредности, односно члану 244. став 1. и 2. Закона о предузећима и члану 40. став 1. тачка 12. и 35. Закона о акцизама и порезу на промет и као такви ништави у смислу члана 103. став 1. Закона о облигационим односима.

Према члану 19. став 1. тачка 6. Закона о хартијама од вредности јавни позив за упис и куповину акција (проспект) садржи број решења надлежног органа. Одредбама члана 78. - 81. Закона о хартијама од вредности је регулисано да савезни орган врши контролу пословања са хартијама од вредности, како код емитента тако и код правних лица купаца, законитост пословања са акцијама, извршење обавеза емитента и др., те уколико у поступку контроле утврди незаконитости предузема и одређене мере, међу којима је и ревизија решења којим је дато одобрење за емисију хартија од вредности. У току поступка није пружен доказ да је поводом емисије спорних акција вођен поступак о незаконитости пословања са акцијама. Чињеница да је тужени пре добијања одобрења надлежног Савезног органа за емитовање, односно пре објављивања јавног позива (проспекта), примао уплате (продавао их) за неке емисије у потпуности а за неке делимично, а у ситуацији када је за све емисије Савезна комисија за хартије од вредности издала решење за упис у Регистар успешности одобрених акција, нема основа за закључак да су уговори о куповини акција које су емитоване, а чија се ништавост тражи, ништави. Чланом 244. став 1. и 2. Закона о предузећима правни посао чији је предмет давање аванса или кредита, односно обезбеђење аванса или кредита од стране акционарског друштва ради стицања акција друштва, ништави су. Одредба става 1. овог закона, не односи се на правне послове финансијских организација. Према томе, неоснован је и закључак нижестепених судова да су уговори о куповини акција у супротности са наведеном одредбом закона и као такви ништави, сагласно члану 103. ЗОО.

(Пресуда Врховног суда Србије Прев.341/03 од
23.10.2003. године)

Утврђење ништавости уписа у судски регистар

Да би се стекли услови за утврђење ништавости уписа у судски регистар потребно је да су испуњени услови из члана 62. став 1. Закона о упису у судски регистар, и да се бар један од законом предвиђених разлога стекао у моменту уписа у судски регистар. Сва каснија догађања су без значаја и могу бити од утицаја и евентуално омогућити тужиоцу да тражи брисање неоснованог уписа у смислу члана 61. Закона о упису у судски регистар.

Из образложења

Основано спорно питање које се у овој парници међу странкама поставило је било да ли су се стекли услови да се утврди да је ништав упис друштвеног предузећа „...“ из В... извршен на основу решења Фи.бр.617/2000 од 1.6.2000. године, те да ли су се стекли услови да се у овој парници расправља о томе који капитал егзистира у структури капитала туженог, односно да ли у структури капитала туженог учествује и државни капитал у одређеном износу.

На сва ова спорна питања побијана одлука дала је правилне одговоре са следећих разлога.

Из утврђеног чињеничног стања произлази да је тужени организован одлуком тужиоца као друштвеног јавно-комунално предузеће 1989. године. Након тога извршен је упис у судски регистар решењем Фи.бр.617/00 од 1.6.2000. године, и то упис промене облика организовања и усаглашавања са Законом о предузећима, којим уписом је тужени променио облик из друштвено јавно-комуналног предузећа у друштвено предузеће. Тај упис је споран и тужилац – Општина ... тражи да се утврди да је исти ништав.

Поставља се, пре свега, питање шта је било неопходно да тужени учини да би променио облик из друштвеног јавно-комуналног предузећа у друштвено предузеће и да би се усагласио са Законом о предузећима.

Према Закону о упису у судски регистар („Сл. лист СРЈ“ бр.80/94) и Уредби о упису у судски регистар („Сл. лист СРЈ“ бр.1/97, 5/97) тужени је морао да има одлуку управног одбора којом се усваја промена облика организовања предузећа и предлаже оснивачу да да своју сагласност за промену облика предузећа у облик друштвеног предузећа, потом да има решење Дирекције о процењеној вредности укупног основног капитала туженог, и на крају сагласност Скупштине општине ... да тужени може да приступи промени облика организовања предузећа.

Из утврђеног чињеничног стања произлази да је упис извршен на основу одлуке управног одбора туженог од 24.2.2000. године којом се усваја промена облика организовања предузећа и предлаже оснивачу да да своју сагласност за промену облика предузећа из друштвеног јавно-комуналног предузећа у облик друштвеног предузећа. Дирекција за процену вредности друштвеног капитала је решењем 1201/99-17 од 21.2.2000. године верификовала процењену вредност укупног основ-

ног капитала туженог тако што је утврдила да је реч о друштвеном капиталу. Закључком Скупштине општине ... од 24.5.2000. године дата је сагласност туженом да, имајући у виду утврђену структуру капитала, може приступити промени облика предузећа.

Тужени је уписан као друштвено предузеће „...“ из ... на основу решења Фи.бр.617/2000 од 1.6.2000. године. Тужбом се тражи утврђење ништавости овог уписа.

Да би се стекли услови за утврђење ништавости уписа у судски регистар потребно је да су испуњени услови из члана 62. став 1. Закона о упису у судски регистар. Према овој законској одредби упис је ништав ако су у исправи на основу које је извршен упис наведени неистинити подаци, ако је исправа издата у незаконито спроведеном поступку, ако је незаконито спроведена радња о којој се подаци уписују у судски регистар или ако постоје други законом предвиђени разлози. Битно је да се бар један од поменутих разлога стекао у моменту уписа у судски регистар. Сва каснија догађања су без значаја и могу бити од утицаја и евентуално омогућити тужиоцу да тражи брисање неоснованог уписа у смислу члана 61. Закона о упису у судски регистар, наравно под условом да се стекну услови из члана 59. – 61. поменутог закона. Стога је без значаја што је тужилац - Општина .... након уписа у судски регистар, на својој седници, односно одлуком Скупштине општине ... од 26.12.2001. године поништила свој закључак од 24.5.2000. године, којим закључком се сагласила за промену облика предузећа из друштвеног јавног предузећа у друштвено предузеће.

Неосновани су и наводи ревизије у делу у којем се побија одлука другостепеног суда у делу изреке под 2., а којом одлуком је одбачена тужба у делу у коме је тужилац тражио да се утврди да у структури капитала туженог егзистира државни капитал у износу од 109.678.093,00 динара. Ово због тога што правилно закључује другостепени суд да утврђивање структуре капитала туженог није у судској надлежности, већ је то ствар управног поступка, а који поступак је у току, по закључку Министарства за привреду и приватизацију од 16.11.2001. године, којим закључком се понавља поступак контроле и верификације процењене вредности укупног основног капитала и структуре ДЈКП „...“, утврђен решењем Дирекције за процену вредности капитала број 1201/99-17 од 21.2.2000. године, ради утврђивања постојања и висине државног капитала у структури капитала поменутог предузећа. Правилност овакве одлуке произилази из одредаба Закона о својинској трансформацији из 1997. године, и из садашњих прописа – члана 77. Закона о приватизацији, члана 10. Закона о агенцији за приватизацију, члана 1. Уредбе о продаји капитала и имовине јавним тендером, члана 51. Уредбе о продаји капитала и имовине јавном аукцијом, а и из члана 48. Закона о средствима у својини републике.

Из свих наведених разлога ревизија тужиоца одбијена је као неоснована у смислу члана 393. ЗПП.

(Пресуда Врховног суда Србије Прев.76/03)

Право на затезну камату у случају проведене мултилатералне компензације

Одредбе члана 295., 300., 313., 336. и 337. Закона о облигационим односима не искључују право тужиоца на исплату затезне камате на дуг исплаћен од стране туженог у доцњи и то путем мултилатералне компензације.

Из образложења

Према утврђеном чињеничном стању парничне странке су биле у пословном односу у којем је тужилац као продавац испоручио робу туженом, а тужени као купац платио цену по рачунима, али у доцњи. Тужени је рачуне платио делимично билатералном, а делимично мултилатералном компензацијом и вирманским уплатама. Камата на неблагоприятно плаћене рачуне износи 338.845,13 динара, а код урачунавања испуњења није извршено урачунавање доспеле камате.

Предмет тужбеног захтева је исплата камате на неблагоприятно плаћене рачуне за испоручену робу туженом.

Код овако утврђеног чињеничног стања, правилан је закључак нижестепених судова да одредбе члана 295., 300., 313., 336. и 337. Закона о облигационим односима не искључују право тужиоца на исплату камате због дуга исплаћеног од стране туженог у доцњи и то компензацијом. Стога су правилно, сходно члану 279. став 2. Закона о облигационим односима, а у вези са чланом 451. став 4. ЗПП, одржали на снази у целини решење првостепеног суда од 12.09.2001. године, којим је тужени обавезан да тужиоцу исплати на име камате износ од 338.845,43 динара, са законском затезном каматом по Закону о висини стопе затезне камате почев од 7.09.2001. године, као дана утужења па до исплате. За свој правни став нижестепени судови су дали разлоге које у свему прихвата и овај суд, а који се наводима ревизије ничим не доводе у сумњу.

Одредбе члана 336. и 337. Закона о облигационим односима, као и остале одредбе из одељка III – Одсек 1. регулишу престанак обавеза компензацијом, која је поред испуњења, један од начина престанка обавезе. Из ових законских одредаба произлази да се може, под одређеним условима, пребити и потраживање на име камате, али из члана 336., 337. и осталих који регулишу компензацију, не произлази обавеза приписивања камате главном дугу нити се приликом пребијања морају пребити сва доспела потраживања. Ови прописи регулишу такозвану једнострану компензацију, јер настаје тек када једна страна изјави другој да врши пребијање, што значи да је та страна и овлашћена да определи које потраживање и у ком износу ставља у пребој. То се посебно односи на уговорну компензацију, којом приликом се стране договарају која ће конкретна потраживања ставити у пребој. Самим тим, ако неће, поверилац не мора да затезну камату ставља у пребој.

Одредба члана 313. Закона о облигационим односима, говори о урачунавању камата и трошкова и предвиђа да ако дужник поред главнице дугује камату и трошкове, урачунавање се врши тако што се прво отплаћују трошкови, затим ка-

мате и најзад главница. Овај пропис погодује повериоцу, јер значи да када дужник плати извесну своту новца поверилац може да раздужи дужника овим редом, али и не мора. Ово због тога што овај пропис има диспозитивни карактер у смислу члана 20. Закона о облигационим односима, јер поверилац и дужник питање урачунавања камате и трошкова могу уредити друкчије. До буквалне примене члана 313. долази само код наплате по извршној одлуци суда. Овај пропис не говори о престанку обавезе и губљењу права, те поверилац у случају пребијања главног потраживања не може изгубити право на камату само зато што је није обрачунао и приписао је главном дугу. Осим тога, поверилац не може нешто да изгуби по овом члану закона, када је тај пропис донет у корист повериоца. Једина последица невршења права по Закону о облигационим односима јесте настанак застарелости.

Одредбом члана 295. став 2. Закона о облигационим односима прописано је да се престанком главне обавезе гасе јемство, залога и друга споредна права. Ова друга споредна права могу бити на пример капара, одустаница, уговорна казна, кауција. Камата се уопште не помиње. Камата јесте по начину настанка споредно потраживање, јер без постојања главног дуга нема ни камате. Међутим, код затезне камате, као споредног потраживања, карактеристично је да иста настаје када дужник падне у доцњу са испуњењем новчане обавезе и практично се увећава до испуњења обавезе, тј. док се не плати главни дуг. За разлику од, на пример, јемства и залог, који се гасе престанком главне обавезе, затезна камата у случају престанка главне обавезе престаје само тећи, гаси се за будуће, али она која је настала не може се угасити, не може да нестане, већ постаје самостално потраживање и може се посебно утуживати. И из наведеног прописа не произлази да се престанком главне обавезе гаси и камата.

Одредбе о затезним каматама сврстане су у Закону о облигационим односима у одсек 1. главе III, који регулише право на накнаду штете у случају неиспуњења обавеза тако да јој и закон даје третман једне врсте штете, макар и претпостављене. То произлази из члана 278. став 2. Закона о облигационим односима. Дакле, поред права на камату, поверилац има право и на потпуну накнаду штете, па ово право повериоца настало као последица санкције због неизвршења или неуредног извршења обавезе од стране дужника не може престати само зато што поверилац приликом пребијања потраживања није обрачунао затезну камату и исту приписао главном дугу. Право на камату не може престати само због тога што је главни дуг плаћен и угашен пребијањем, те у случају да новчана обавеза престане испуњењем, не гаси се право на затезну камату ако је настала и иста се може обрачунати и утврдити као самостално потраживање. Право на камату не може престати само због тога што је главни дуг плаћен и угашен пребијањем.

Са изнетих разлога, неосновани су сви наводи ревизије којима се указује на погрешну примену материјалног права, те да је тужилац изгубио право да исплату камате потражује у посебном спору као самостално потраживање.

Са изложеног, а на основу члана 393. ЗПП, одлучено је као у изреци.

(Пресуда Врховног суда Србије Прев.138/03)

Цесија потраживања

Код уговора о цесији долази само до промене повериоца у облигационоправном односу, али се правни основ и предмет уступљеног потраживања не мења. Стога пријемник, као нови поверилац, има према дужнику иста права која је имао уступилац као ранији поверилац, према истом дужнику. У противном, променом основа или предмета потраживања, сагласно одредби члана 348. став 1. Закона о облигационим односима дошло би до пренова обавезе.

Из образложења

Према утврђеном чињеничном стању, парничне странке су 15.01.1998. године закључиле уговор о цесији са Јавним предузећем ПТТ саобраћаја „Србија“ у Београду, као цедентом, које предузеће је пренело своје потраживање на тужиоца као цесионара. Уговором је предвиђено да цедент уступа своје потраживање тужиоцу као цесионару, да је тужени цесус, а да уговором није предвиђено када доспева потраживање тужиоца према туженом. Уговором је само означено у члану 2, да цедент уступа своје потраживање цесионару, по спецификацији рачуна, која је саставни део уговора, за ПТТ трошкове за I, II, IV и V месец 1997. године у износу од 337.636,12 динара, и да ће овај износ цесус измирити цесионару уплатом на жиро-рачун. Наведени уговор био је типски уговор, а уз исти нису били достављени рачуни нити спецификација рачуна, нити је била уговорена доспелост потраживања, односно рок испуњења обавезе туженог према тужиоцу.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања, као и чињенице да је тужба у овој правној ствари поднета 3.07.2001. године, нижестепени судови су закључили да потраживање тужиоца у смислу члана 371. Закона о облигационим односима није застарело, те су применом члана 100. Закона о облигационим односима закључили да се доспелост може рачунати од закључења уговора о цесији односно од 15.01.1998. године. Стога су одржали на снази решење о извршењу првостепеног суда Ив. 5444/01 од 4.07.2001. године, којим је тужени обавезан да тужиоцу исплати износ од 337.636,12 динара са законском затезном каматом од 15.01.1998. године па до исплате.

У захтеву за заштиту законитости Јавног тужиоца Републике Србије, основано се указује да су нижестепене пресуде засноване на погрешној примени материјалног права, због чега ни чињенично стање није у потпуности утврђено.

Одредбом члана 436. став 1. Закона о облигационим односима прописано је да поверилац може уговором закљученим са трећим пренети на овога своје потраживање, изузев оног чији је пренос забрањен законом или које је везано за личност повериоца, или које се по својој правној природи противи преношењу на другога. Одредбом члана 440. став 1. истог закона прописано је да пријемник има према дужнику иста права која је уступилац имао према дужнику до уступања, а у ста-

ву 2. ове законске одредбе прописано је да дужник може истаћи пријемнику поред приговора које има према њему и оне приговоре које је могао истаћи уступиоцу до часа када је сазнао за уступање.

Сагласно наведеним законским одредбама код уговора о цесији долази само до промене повериоца у облигационоправном односу, али се правни основ и предмет уступљеног потраживања не мења. Стога пријемник, као нови поверилац, има према дужнику иста права која је имао уступилац као ранији поверилац, према истом дужнику. У противном, променом основа или предмета потраживања, сагласно одредби члана 348. став 1. Закона о облигационим односима, дошло би до пренова обавезе.

Правни основ уступљеног потраживања односи се на извршене ПТТ услуге, које је уступилац, као ранији поверилац, извршио дужнику у јануару, фебруару, априлу и мају месецу 1997. године. Одредбом члана 378. став 1. тачка 3. Закона о облигационим односима прописано је да потраживање поште, телеграфа и телефона за употребу телефона и поштанских преградака, као и друга њихова потраживања која се наплаћују у тромесечним или краћим роковима, застаревају за једну годину. Одредбом члана 314. истог закона прописано је да ако рок није одређен, сврха посла, природа обавезе и остале околности не захтевају извршен рок за испуњење, поверилац може захтевати одмах испуњење обавезе, а дужник са своје стране може захтевати од повериоца да одмах прими испуњење, а одредбом члана 361. став 1. прописано је да застарелост почиње тећи првог дана после дана када је поверилац имао право да захтева испуњење обавезе, ако законом за поједине случајеве није што друго прописано.

Уговором о цесији, цедент је уступио своје потраживање цесионару, по спецификацији рачуна, која је саставни део уговора за ПТТ трошкове за I, II, IV и V месец 1997. године, али уз уговор нису били достављени рачуни, ни спецификација рачуна, нити је била уговорена доспелост потраживања. Стога се за сада не може са сигурношћу утврдити да ли је потраживање тужиоца у смислу напред цитираних одредаба закона, застарело.

У поновном поступку првостепени суд ће прибавити рачуне и спецификацију рачуна за ПТТ трошкове, који су били предмет уговора о цесији, те ће имајући у виду примедбе изнете у овом решењу које се односе на застарелост потраживања, посебно имајући у виду и чињеницу да је и дужник потписао уговор о цесији, одлучити о тужбеном захтеву.

Са изложеног, а на основу члана 395. став 2. ЗПП, одлучено је као у изреци.

(Решење Врховног суда Србије Пзз.14/03 од
25.12.2003. године)

Искључење члана друштва са ограниченом одговорношћу

Неуношењем оснивачког улога успоставља се облигациони однос између друштва као повериоца и оснивача као обвезника који је

дужан да уплати свој оснивачки улог. Неуплата оснивачког улога може представљати само правни основ за искључење тужених из друштва и њихову одговорност за накнаду штете друштву, а не и за измену оснивачког акта одлуком суда којом би се њихова стечена оснивачка права пренела на тужиоца првог реда.

Из образложења

Према утврђеном чињеничном стању у првостепеном поступку тужилац првог реда је извршио преузету обавезу уговором о оснивању друштва са ограниченом одговорношћу „...“ из ..., које је у овом спору тужилац другог реда. То је учинио уношењем свог улога у друштво. Насупрот томе, тужени нису удовољили својим уговорним обавезама, јер своје оснивачке улоге нису никада унели у друштво.

На темељу оваквог чињеничног стања првостепени суд налази да тужени нису стекли својство члана друштва. Ово из разлога што је одредбом чл.332. ст.1. ЗОП прописано да улози чланова друштва чине основни капитал друштва. Међутим, свој улог у друштво је унео само тужилац, а не и тужени. Стога је првостепени суд усвојио тужбени захтев и утврдио да тужени немају својство оснивача друштва са ограниченом одговорношћу „...“ из ....., због чега су дужни трпети да се у судском регистру изврши промена уписа организовања тог друштва као једночланог друштва са ограниченом одговорношћу.

Другостепени суд је заузео супротно становиште. Он налази да сама чињеница неуплате оснивачког улога од стране оснивача друштва не може довести до губитка својства оснивача, односно члана друштва са ограниченом одговорношћу. То је последица чињенице да сходно одредби чл.198. ст.5. до 7. ЗОП у вези са чл.337. ст.6. тог закона уделничари који не унесу своје улоге у року одређеном уговором о оснивању друштва са ограниченом одговорношћу имају само обавезу да због доцње у измирењу те уговорне обавезе плате друштву камату. У противном, ако извршење ове обавезе из уговора изостане у целости или делимично, то може бити основ само за искључење члана из друштва уз конституисање обавезе истог, да тако причињену штету друштву надокнади. Из тих разлога, другостепени суд је преиначио првостепену пресуду и одбио тужбени захтев.

Неосновано се ревизијом тврди да је оваква одлука другостепеног суда заснована на погрешној примени материјалног права. Неспорна је чињеница да су тужени првог и другог реда уписани у судски регистар као оснивачи ДОО „...“ из .... У судском регистру су уписани и њихови оснивачки удели, иако исти нису унети – уплаћени у оснивачки капитал тужиоца другог реда. Међутим, сама чињеница да тужени нису уплатили уписани оснивачки улог не може непосредно довести до губитка њиховог правног статуса стеченог уписом у судски регистар. Неуплатом оснивачког улога, настаје само правно стање које може довести до искључења члана из друштва и конституисања његове обавезе да тако причињену штету друштву надокнади. Ово је изричито прописано одредбом чл.198. ст.5.-7. у вези са

чл.337. ст.6. ЗОП. То даље значи и да се неуношењем оснивачког улога успоставља облигациони однос између друштва као повериоца и оснивача као обвезника који је дужан да уплати свој оснивачки улог. Осим тога, уговор о оснивању друштва са ограниченом одговорношћу производи не само облигациона већ и статуснопрвна дејства. Она се исказују у конституисању правног субјективитета друштва његовим уписом у судски регистар и уписом његових оснивача и њихових оснивачких улога (чл.5. и 95. Закона о предузећима и чл.23. ст.1. тач.2. и 4. Закона о поступку за упис у судски регистар). Извршењем тих уписа реализована су статусна дејства оснивачког уговора, па је сагласно одредби чл.295. ст.1. ЗОО исти у том делу и престао да постоји. Нереализована су само његова облигационо-правна дејства установљена између тужених оснивача и друштва кроз њихову обавезу уплате оснивачког улога. Зато неуплата оснивачког улога може представљати само правни основ за искључење тужених из друштва и њихову одговорност за накнаду штете друштву, а не и за измену оснивачког акта одлуком суда којом би се њихова стечена оснивачка права пренела на тужиоца првог реда.

Из наведених разлога, сагласно одредби члана 393. ЗПП, одлучено је као у изреци пресуде.

(Пресуда Врховног суда Србије Прев.166/03 од
2.10.2003. године)

Застарелост међусобних потраживања правног лица и приватног предузетника – власника трговинске радње

Међусобна потраживања правног лица и приватног предузетника – власника самосталне трговинске радње из уговора о промету робе застаревају у општем року застарелости од 10 година.

Из образложења

Из списка предмета произлази да је тужилац тужбом тражио да му тужени Станковић Драган, у тужби означен као власник самосталне трговинске радње, „Киви“ из Ваљева плати 216.870,86 динара. Из списка предмета такође произлази да је решењем Општинске управе Ваљево број 333-876/99.03 од 27.9.1999. године решено да СТР „Киви“ из Ваљева престаје са радом 24.9.1999. године. Због ове одлуке Општинске управе Ваљево као тужени је у овој парници означен Станковић Драган из Ваљева.

Пред првостепеним судом је утврђено да је тужилац 5.7.1991. године поднео Општинском суду у Ваљеву предлог за дозволу извршења на основу веродостојне исправе, да је издато решење Ип. број 2571/91 од 29.7.1991. године. Решење је постало правоснажно, али је, због непоступања тужиоца по налогу суда поступак извршења обустављен. Након правоснажности решења о извршењу тужени је исплатио један део дуга по правоснажном решењу, а неплаћени део дуга представља предмет ове парнице.

Тужилац је захтев определио као „инфлаторну штету“.

Основна питања којима су се бавили нижестепени судови су била: који је проценат плаћености рачуна који су представљали предмет решења о извршењу И. број 2571/91, те да ли је тужиочево потраживање застарело.

Нижестепени судови полазећи од одредбе члана 374. Закона о облигационим односима закључују да је потраживање тужиоца застарело, да се на односе странака примењују одредбе члана 374. ЗОО јер се ради о међусобном привредном односу који је између странака настао. Из ових разлога тужбени захтев је одбијен.

Врховни суд је мишљења да се на правне односе тужиоца и туженог не примењује члан 374. ЗОО већ члан 371. ЗОО.

Тачно је да је између странака настао међусобни привредни однос. Међутим учесници тог међусобног привредног односа из кога су настала међусобна потраживања странака из уговора о промету робе су правно лице и физичко лице. Субјективитет туженог одређен је Законом о приватним предузетницима. Према члану 1а. Закона о приватним предузетницима у („Сл. гласник СРС“, бр. 54/89... „Сл. гласник РС“, 46/91 ...), приватни предузетник је физичко лице које ради стицања добити оснива радњу и самостално обавља делатност.

А за правилну оцену приговора застарелости битне су одреднице из члана 374. које се тичу лица која имају међусобна потраживања из уговора о промету роба и услуга. Према тој одредби међусобна потраживања правних лица из уговора о промету робе и услуга, као и потраживање накнаде штете за издатке учињене у вези с тим уговором, застаревају за три године. Дакле, битне одреднице су: постојање међусобних потраживања из уговора о промету робе и услуга и да су настала између правних лица. У овом случају потраживање је настало између правног и физичког лица јер самостална трговинска радња свој субјективитет исказује кроз субјективитет власника - оснивача. Самостална трговинска радња у правном промету не одговара за обавезе према трећим лицима већ одговара оснивач, како је то уосталом и наведено и прописано у члану 7. Закона о приватним предузетницима, да за обавезе које проистекну у обављању делатности радње оснивач одговара целокупном својом имовином.

Са изнетих разлога на правне односе странака примењује се одредба члана 371., односно општи рок застарелости, па тужиочево потраживање према туженом застарева у року од 10 година.

У овој фази поступка другостепена одлука не може се испитати јер је учињена битна повреда из члана 354. став 2. тачка 14. ЗПП-а. Бавећи се само приговором застарелости другостепени суд није испитивао првостепену одлуку у делу који се тиче основа и висине тужбеног захтева, а по службеној дужности је био дужан да води рачуна о томе да ли је првостепени суд учинио неку од битних повреда одредаба парничног поступка из члана 354. став 2. и да пази на правилну примену материјалног права.

Како на овај начин другостепени суд није поступао, те како је погрешно примењено материјално право, а при том учињене и битне повреде одредаба ЗПП-а,

Врховни суд Србије је укинуо другостепену одлуку у смислу члана 394. став 1. и у смислу члана 395. став 2. ЗПП-а и списе вратио другостепеном суду на поновно суђење.

У поновном поступку другостепени суд ће поступити по примедбама из овога решења па ће донети нову одлуку у овој парници.

Са изложеног, одлучено је као у изреци овога решења.

(Решење Врховног суда Србије Прев.168/03 од
15.1.2004. године)

Правне последице непостојања ауторског уговора у писаној форми

Суд није везан тужиочевом правном оценом чињеничног стања већ је дужан да тужиоцу пружи заштиту у оквиру постављеног захтева у оном обиму у коме то, с обзиром на чињеничне наводе и утврђено чињенично стање омогућују прописи материјалног права. Погрешна квалификација правног основа тужбеног захтева (извршење ауторског уговора) као и одсуство квалификације не могу шкодити тужиоцу јер је довољно да тужилац наведе чињенице, да суд правилно утврди чињенично стање поводом чињеница на којима тужилац заснива захтев, а потом суд да оцени да ли је такав захтев основан и ако јесте по ком пропису је основан.

Из образложења

Врховни суд стоји на становишту да тужиоцу правна заштита припада. Но, претходно се мора анализирати ситуација настала чињеницом да странке нису закључиле ауторски уговор у писаној форми, да је тужилац у потпуности извршио све послове који су од њега наручени, да су публикације и књиге са тужиочевим ликовним решењима публиковане, да је он означен као ликовни уредник.

Значи, спорно је питање каква заштита тужиоцу припада у ситуацији када писаног ауторског уговора нема (члан 56. Закона о ауторским правима) и када према изричитој законској норми: „Ауторски уговор који није закључен у у писменом облику не производи правно дејство осим ако овим законом није друкчије одређено“ (члан 56. став 3.), те у вези са овим питањима од каквог су значаја наводи жалбе туженог о погрешној примени материјалног права.

Пре свега ваља имати у виду да суд није везан тужиочевом правном оценом чињеничног стања већ је дужан да тужиоцу пружи заштиту у оквиру постављеног захтева у оном обиму у коме то, с обзиром на чињеничне наводе и утврђено чињенично стање, омогућују прописи материјалног права. Погрешна квалификација правног основа тужбеног захтева (извршења ауторског уговора) као и одсуство квалификације не могу шкодити тужиоцу јер је довољно да тужилац наведе чињенице, да суд правилно утврди чињенично стање поводом чињеница на којима ту-

жилац заснива захтев, а потом суд да оцени да ли је такав захтев основан и ако је-сте по ком пропису је основан.

Полазећи од горе утврђених чињеница, Врховни суд налази да тужиоцу припада право на накнаду из следећих разлога:

Утврђено је да су тужилац и тужени засновали правни однос, свако са одређеним правима и обавезама. Горе је наведено да је тужилац те обавезе извршио. А његове обавезе састојале су се у извршењу одређеног посла. Туженикова обавеза је била да тужиоцу исплати накнаду за извршени посао. У ситуацији, када ауторски уговор није закључен у писменој форми, и по тим правилима се односи не могу разрешити, онда је несумњиво да је правна природа заснованог односа у уговору о делу. Чланом 600. Закона о облигационим односима је прописано да се уговором о делу посленик обавезује да обави одређени посао, као што је израда или оправка неке ствари или извршење неког физичког или интелектуалног рада и слично, а наручилац се обавезује да му за то плати накнаду.

Сви елементи овог уговорног односа међу странкама су утврђени у току првостепеног поступка па је непотребно да се поново понављају. Управо из ових разлога, код несумњиво утврђеног постојања закљученог уговора о делу, код чињенице да је тужилац све уговорене послове извршио, код чињенице да је тужилац у јавности представљен као ликовни уредник публикација и књига, не могу се прихватити наводи жалбе о погрешној примени материјалног права.

Ако тужиоцу не припада правна заштита по основу Закона о ауторском праву, она му припада по основу Закона о облигационим односима кроз примену одредаба уговора о делу.

Неосновани су и наводи жалбе да је материјално право погрешно примењено тиме што је накнада за обављени посао одмерена применом препорука Удружења ликовних уметника примењених уметности и дизајнера Војводине.

За одговор на овај навод жалбе треба поћи од члана 623. Закона о облигационим односима по коме се накнада за извршени посао одређује уговором ако није одређена обавезном тарифом и којим другим обавезним актом. Према ставу 2. истог члана ако накнада није одређена утврдиће је суд према вредности рада, према нормално потребном времену за такав посао као и према уобичајеној накнади за ту врсту рада.

Из списка предмета произлази да је у првостепеном поступку утврђено да су странке уговориле примену наведених препорука. Но и да нису уговориле, првостепени суд је утврдио, из налаза вештака, да је висина тражене накнаде у складу са уобичајеним износима за такву врсту посла. Дакле, и да нема уговора у погледу норматива који ће се користити за вредновање тужиочевог рада, били би испуњени услови из члана 623. став 2. Закона о облигационим односима јер је вештак имао у виду све параметре неопходне да се накнада за обављени посао одмери.

Из свих наведених разлога жалба туженог одбијена је као неоснована и првостепена одлука потврђена у смислу члана 368. ЗПП-а.

(Пресуда Врховног суда Србије Гж.30/03 од
15.1.2004. године)

Искључење члана друштва са ограниченом одговорношћу

Скупштина чланова друштва са ограниченом одговорношћу може, већином од укупног броја гласова, да искључи поједине чланове из друштва ако не испуне обавезе утврђене уговором о оснивању друштва, или из других оправданих разлога.

Из образложења

У првостепеном поступку утврђено је да је противник предлагача на седници одржаној 29. маја 2003. године искључен из друштва са ограниченом одговорношћу јер до истека последњег дана рока предвиђеног уговором није поднео суду пријаву за упис уписаног а неунетог основног капитала, што је сагласно одредбама Уредбе о упису у судски регистар био дужан да поднесе. На седници скупштине одржаној 29. маја 2003. године донета је одлука о искључењу уз присуство свих чланова друштва директно и преко заступника, што значи да је скупштина имала кворум. Под тачком 2. дневног реда разматрана је реализација обавеза чланова друштва из уговора о страном улагању. У моменту доношења одлуке о искључењу представници противника предлагача су напустили седницу. На седници је закључено да постоје оправдани разлози за искључење предвиђени уговором о оснивању.

На основу овако утврђеног чињеничног стања нижестепени судови су стали на становиште да треба удовољити захтеву предлагача за упис промена у регистарском улошку, јер противник предлагача није у законском року од 30 дана од дана пријема одлуке скупштине друштва о његовом искључењу поднео суду тужбу за поништај те одлуке. Пропуштањем наведеног рока, који је преклузиван, противнику предлагача је применом члана 389. тачка 2. Закона о предузећима, престало својство члана друштва са ограниченом одговорношћу. Сем тога, имали су у виду да противник предлагача није поднео суду пријаву за упис уписаног а неунетог основног капитала, због чега су закључили да исти није извршио обавезе из уговора, а што је констатовано у записнику са седнице скупштине, због чега је донета одлука о искључењу.

Неосновано се захтевом за заштиту законитости тврди да је оваква одлука нижестепених судова заснована на погрешној примени материјалног права. Чланом 388. став 1. Закона о предузећима предвиђено је да скупштина чланова друштва са ограниченом одговорношћу може, већином од укупног броја гласова, да искључи поједине чланове из друштва ако не испуне обавезе утврђене уговором о оснивању друштва, или из других оправданих разлога. Код чињенице да је од стра-

не првостепеног суда као, претходно, разматрано питање кворума за одлучивање о искључењу из друштва, те питање достављања и рокова код самог поступка о искључењу из друштва, као битних чињеница за основ престанка чланског односа у друштву са ограниченом одговорношћу, правилно су нижестепени судови усвојили захтев предлагача и извршили одређен упис у судски регистар тога суда. Стога не стоје наводи у захтеву за заштиту законитости да је регистарски суд при упису у судски регистар пропустио да поступи према одредбама члана 5. и члана 32. ЗОПУСР којима је предвиђено да је тај суд овлашћен да цени да ли је одлука на основу које се тражи упис донета од наложних органа и у законитом поступку.

Неосновано се у захтеву указује на повреду одредаба члана 368. став 1. Закона о предузећима, јер је искључени члан друштва према одредби члана 388. тачка 3. наведеног закона могао покренути спор пред судом у року од 30 дана од дана достављања одлуке о искључењу из друштва. Међутим, како је правноснажним решењем Трговинског суда у Нишу П. 875/03 од 12. августа 2003. године одбачена тужба за поништај одлуке о искључењу из друштва као неблагоприятна, то се наведени разлози у захтеву за заштиту законитости не могу узети у разматрање у овом поступку. Само подношење наведене тужбе из члана 388. тачка 3. Закона о предузећима је правни пут којим је противник предлагача могао ставити одлуку скупштине о искључењу из друштва ван правног промета.

Уговор о оснивању друштва са ограниченом одговорношћу производи не само облигациона већ и статусна правна дејства. Она се исказују у конституисању правног субјективитета друштва његовим уписом у судски регистар и уписа његових оснивача и њихових оснивачких улога (члан 5. и 95. Закона о предузећима и члан 23. став 1. тачка 2. и 4. Закона о поступку за упис у судски регистар). Дакле, како противник предлагача није реализовао статусна дејства оснивачког уговора то може представљати само правни основ за искључење противника предлагача из друштва. То су разлози због чега је одбијен захтев за заштиту законитости Републичког јавног тужиоца као неоснован.

Из наведених разлога, сагласно одредби члана 408. ЗПП-а, одлучено је као у изреци решења.

(Решење Врховног суда Србије Пзз. 33/03 од 15. јануара 2004. године)

Спор мале вредности

Другостепени суд при доношењу одлуке чини битну повреду одредаба парничног поступка из члана 354. став 1. у вези са чланом 502. став 1. ЗПП-а када примењује одредбе Закона о изменама ЗПП-а којим је повећана прописана вредност спора у

споровима мале вредности који је ступио на снагу након доношења првостепене пресуде.

Из образложења

Према утврђеном чињеничном стању произлази да су странке у спору закључиле уговор о извођењу радова број 747 од 29.7.1996. године и I анекс уговора о извођењу радова број 962 од 9.6.1997. године. Предмет овог уговора је изградња I фазе саобраћајница и платоа на бензинској пумпи „Прогрес Зрењанин“ Зрењанин према предрачуну радова број 947-2 од 22.7.1996. године. Тужилац потражује од туженог цену за изведене радове по привременој ситуацији број 15/113 од 11. јануара 1997. године, јер тужени као инвенститор није извршио своју обавезу плаћања, по испостављеној ситуацији.

Тужени је противтужбеним захтевом тражио да се обавезе тужилац на плаћање накнаде штете због некавалитетно изведених радова и плаћања уговорне казне од 5.000 динара за сваки дан закашњења.

Првостепени суд је делимично усвојио тужбени захтев тужиоца и обавезао туженог да исплате цену изведених а неплаћених радова применом члана 630. Закона о облигационим односима. Такође је нашао да је неоснован противтужбени захтев туженог за накнаду штете, налазећи да не постоји узрочна веза између радње тужиоца и настале штете за туженог.

Одбијајући жалбу тужиоца и туженог, другостепени суд је заузео становиште да се ради о спору мале вредности, када се првостепена пресуда може побијати само због битне повреде одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права. При том је нашао да је на правилно чињенично стање првостепени суд правилно применио материјално право а да првостепена пресуда није донета уз битну повреду одредаба парничног поступка из члана 354. став 2. ЗПП-а.

Врховни суд Србије налази да је другостепена пресуда донета уз битну повреду одредаба парничног поступка из члана 354. став 1. у вези са чланом 502. став 1. Закона о изменама и допунама Закона о парничном поступку („Сл. лист СРЈ“, бр. 12/98, од 6.3.1998. године), ступио на снагу 14.3.1998. године. Према члану 502. став 1. наведеног закона прописано је да у поступку у привредним споровима, спорови мале вредности су спорови у којима се тужбени захтев односи на потраживање у новцу који не прелази износ од 3.000.00 нових динара. Стога против одлуке првостепеног суда донесене у имовинскоправном спору који је првобитно покренут и вођен по правилима редовног парничног поступка, даљи поступак пред другостепеним судом не може се довршити по правилима парничног поступка у споровима мале вредности. Ово са разлога што Закон о измени Закона о парничном поступку („Сл. лист СРЈ“, бр. 3/2002), који је ступио на снагу 26. јануара 2002. године, којим је повећана прописана вредност предмета спора у поступку у споровима мале вредности, не може се применити на поступке који су покренути пре ступања на снагу овог закона. Ово са разлога што наведени закон не прописује ретроактивну примену за поступке у споровима мале вредности који су започети пре доношења на-

веденог Закона о допунама ЗПП. Стога се поступак има довршити у режиму Закона у време покретања спора.

Са ових разлога укинута је другостепена пресуда и предмет враћен на поновно одлучивање. У поновном поступку суд ће отклонити битне повреде одредаба парничног поступка на који је указано овим решењем и у зависности од оцене жалбених навода тужиоца и туженог донеће одговарајућу одлуку.

Из наведених разлога, сагласно одредби члана 394. став 1. ЗПП-а одлучено је као у изреци одлуке.

(Решење Врховног суда Србије Прев. 80/03)

Уговарање и умеравње уговорне камате

На новчане обавезе које имају за предмет предају ствари одређене по роду, може се уговорити камата и на њих се сходно примењују одредбе о уговореној камати.

Из образложења

Према утврђеном чињеничном стању странке су дана 5.7.1999. године закључиле уговор о компензацији број 4/99 и чланом 1. и 2. уговора установиле међусобне обавезе у испоруци робе. Чланом 3. уговора странке су се споразумеле да уколико тужени не испоручи робу до датума наведеног у уговору као последњи рок испоруке тужилац ће обрачунати 5% камате месечно за неиспоручене количине. Камата ће се обрачунавати и наплаћивати уговореним робама, с тим што је у члану 4. установљено да се неће примењивати претходна одредба уколико тужилац не буде у могућности примити уговорену робу од туженог, о чему ће писмено обавестити туженог. Тужилац је своју обавезу испунио испоруком уговорених количина средстава за заштиту биља, а тужени није у потпуности измирио своје дуговање према тужиоцу. Тужени није у року до 31.12.1999. године испоручио тужиоцу уговорених 357.719 кг кукуруза, а у току 2000. године испоручио је 289.624 кг кукуруза, а остао дужан тужиоцу количину 68.095 кг кукуруза, коју количину тужилац потражује са уговореном каматом од 5%, и коју је обрачунао у количини од 57.880,75 кг кукуруза на име натуралне камате и 42.334 кг кукуруза, такође на име натуралне камате за испоруку у 2000. години. Тужилац је поставио алтернативни тужбени захтев којим је тражио исплату динарске противвредности робе.

Усвајајући тужбени захтев тужиоца нижестепени судови су правилно применили материјално право када су обавезали туженог да испоручи тужиоцу 68.095 кг кукуруза „Узанс“ квалитета на име главнице и 58.880 килограма кукуруза „Узанс“ квалитета на натуралне камате за период од 1. јануара 2000. до 31. маја 2001. године и надаље са каматом у складу са уговором до коначне испоруке, као и да испоручи 42.334 килограма кукуруза „Узанс“ квалитета на име натуралне камате за испоруку од 2000. године и надаље са каматом по уговору до коначне испоруке, ко-

ја је обавеза заснована на основу одредбе члана 262. став 1. Закона о облигационим односима, јер тужени није пружио доказе да је извршио уговорену обавезу.

Неспорна је чињеница да су парничне странке одредбом члана 3. уговора предвиделе да ће се обрачунати 5% камате месечно за неиспоручене количине, с тим што ће се камата обрачунавати и наплаћивати уговореним робама. У конкретном случају ради се о неновчаној обавези туженог и према одредби члана 402. Закона о облигационим односима, одредба тог закона о уговореној камати сходно важи и за обавезе које имају за предмет ствари одређене по роду. Стога уговарање камате на начин како су странке уговориле није противна члану 3. став 3. Закона о парничном поступку, нити члану 103. Закона о облигационим односима, како су правилно закључили нижестепени судови.

Неосновано се ревизијим тврди да је оваква одлука заснована на погрешној примени материјалног права и због чињенице да је уговорена зеленашка камата. Тужени није пружио доказе да је уговорена камата зеленашка, а није ни поставио захтев за умеровање камате, па овај суд налази да није било основа за умеровање камате.

Код таквог стања ствари, произлази да су све одлучне чињенице за пресуђење тог дела тужбеног захтева правилно утврђене. Код оваквог утврђеног чињеничног стања нижестепени судови су без битних повреда правилно применили материјално право. На основу одредбе члана 393. ЗПП у том делу ревизија туженог одбијена је као неоснована.

Међутим, основани су ревизијски наводи у делу одлуке за досуђење алтернативне обавезе у износу од 1.322.745,00 динара по основу обавезе проистекле за период од 1.1.2000. до 31.5.2000. године и износа од 444.507,00 динара за испоруку из 2000. године, јер таква обавеза није уговорена. По члану 403. Закона о облигационим односима ако нека обавеза има два или више предмета, али је дужник дужан дати само један да би се ослободио обавезе, право избора, ако није шта друго уговорено, припада дужнику и обавеза престаје када он буде предао предмет који је изабрао. По уговору о компензацији странке нису уговориле овакву обавезу, са којих разлога су првостепена и другостепена пресуда преиначене и тужбени захтев тужиоца у том делу одбијен као неоснован, применом одредбе члана 395. став 1. ЗПП-а.

Из наведеног разлога, сагласно члану 393. и 395. став 1. ЗПП-а, одлучено је као у изреци одлуке.

(Пресуда Прев. 53/03 од 27.11.2003. године)

Доставница је доказ да је достава судског писмена извршена

Доставница је јавна исправа којом се доказује да је достава писмена извршена странци и датум у доставници о уручењу

**писмена меродаван је за оцену благовремености изјављеног
правног лека.**

Из образложења

Из списка произлази да је пресуда Привредног суда у Београду П. 23901/88 од 29. фебруара 2000. године достављена законском заступнику туженог 14. јула 2000. године, што се утврђује из доставнице у списима. Решењем првостепеног суда, које је потврђено решењем првостепеног суда одбачена је жалба туженог као неблаговремена, јер су судови закључили да је првостепена пресуда уручена туженом 7.4.2000. године на основу потражнице Поште Београд бр. 11104 од 24.4.2000. године.

Полазећи од чињенице, да у списима постоји доставница о уручењу првостепене пресуде законском заступнику туженог, за оцену благовремености изјављене жалбе меродаван је датум у доставници, а не подаци из потражнице Поште. Доставница је јавна исправа којом се доказује да је извршена достава судског писмена. У доставници је назначено да је првостепена пресуда уручена законском заступнику туженог 14.7.2000. године (оверена печатом туженог и потписана од законског заступника), због чега су погрешно нижестепени судови закључили да је наведено писмено суда уручено туженом 7.4.2000. године и да је жалба туженог неблаговремена. Само у недостатку наведене јавне исправе – доставнице у списима, којом се доказује да је достава судског писмена извршена, чињеница о уручењу писмена може се утврђивати путем потражнице. Стога, потражница Поште у овом случају није релевантан доказ о уручењу писмена туженом.

Према томе, како је првостепена пресуда уручена туженом 14.7.2000. године, а жалбу на наведену пресуду изјавио је 20.7.2000. године сагласно одредби члана 500. тачка 2. Закона о парничном поступку жалба је благовремена.

Са изнетог, одлучено је као у изреци решења сагласно члану 395. став 1. у вези са чланом 400. ЗПП-а.

(Решење Врховног суда Србије Прев. 583/01 од 3.10.2001. године)